

FBDHNO 2016

Program

09:00 Mødes ved afkørsel 52

09:30 Kører forbi ved Haldrup Bavnehøj

10:00 Morgenmad Sondrup Strand (ved fiskehus eller P-plads)

11:00 Gåtur til Blakshøj

12:00 Stop ved Alrø dæmning

13:00 Frokost, Alrø, Strevelshovedvej

14:00 Alrø Kirke

15:00 Formandskage, Trustrup Høje, Glibingevej

Haldrup Bavnehøj

Udenfor landsbyen Haldrup, kan man nyde udsigten over fjorden fra Haldrup Bavnehøj (2), hvor man i oldtiden tændte bål for at advare om fjender i fjorden

Landskabet

Det usædvanligt naturskønne og afvekslende landskab på nordsiden af Horsens Fjord er dannet ved isens og vandets forenede kræfter under den sidste istid. Det langstrakte bakkestrøg, der kan følges fra Haldrup Baunehøj, syd om Søvind og videre til Sondrup og Uldrup Bakker, er en randmoræne, skubbet op af et gletcherfremstød af den Ungbaltiske Is i slutningen af sidste istid.

Fælles for bakkerne i Søvindområdet er også, at de indeholder væsentligt ældre tertiære aflejringer. Det er 40 millioner år gamle, meget kalkholdige, leraflejringer, som geologisk set kaldes Søvind Mergel. Siden merglen blev opdaget i slutningen af 1920-erne er over 30.000 læs gravet op i områdets mange mergelgrave og anvendt til mergling af kalktrængende marker.

Den østlige del af området er præget af Åkær ådal, en tunneldal, der strækker sig fra Horsens Fjord til Norsminde Fjord. Ud mod kysten i øst flader landet ud i et lavt moræneområde med lerjord, Hads Herreds rige landbrugsjorder. Egnen er ganske skovrig, alene Åkær Skovdistrikt omfatter over 400 ha.

De delvist skov- og kratbevoksede Uldrup Bakker, hvis højeste punkt er Blakshøj, 74 m.o.h., er et af Jyllands smukkeste bakkelandskaber.

Langs Horsens Fjord åbner sig en udsigt mod øerne Alrø og Vorsø. Fjorden er meget lavvandet langs kysten og især ud for Vorsø, Sondrup Strand og Uldrup Bakker. Selve strandlinien er ved Sondrup Mose og udløbene af Søvind Bæk og Åkær Å sumpet og lav. De flade engstrækninger, som omgiver disse områder, er hævet havbund fra stenalderhavet. Ud for Uldrup Bakker og Sondrup Strand findes der klinteformationer på op til 10 meters højde.

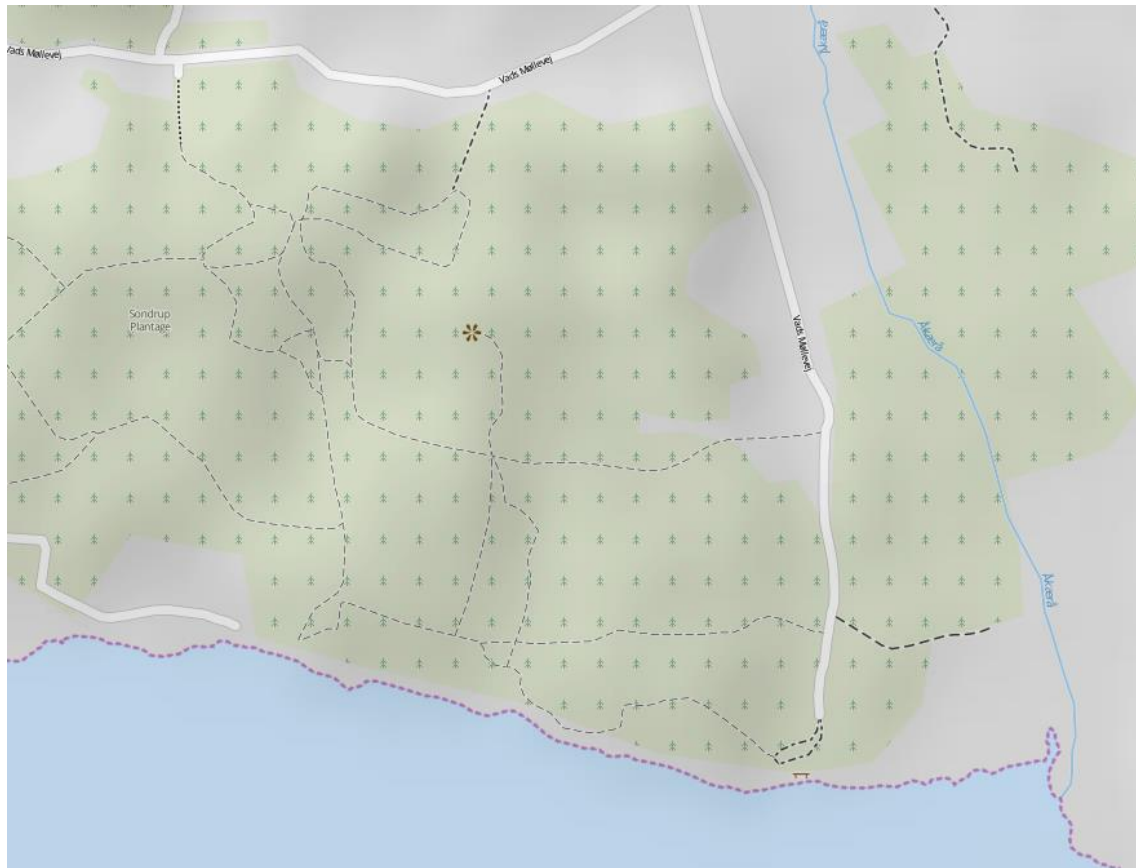
Blakshøj

Historie

Kysterne langs nordsiden af Horsens Fjord har tiltrukket mennesker helt tilbage i ældre stenalder. Ertebøllekulturens bopladser (4-5000 år f.kr.) med flinteafslag og -redskaber ligger således i stort tal langs kysten, såvel oppe på tørt land langs åløbene, som ude i den fladvandede fjord.

På bakkedragene findes flere fredede gravhøje. Særlig markant blandt disse er de højt beliggende bronzealderhøje Traphøj og Blakshøj i Uldrup Bakker.

Ved Sondrup Strand findes en teltplads på toppen af den smukke klint, mens det er tilladt at slå telt op i hele Skablund Skov. Man kan nyde udsigten over det smukke og varierede bakkelandskab i Uldrup Bakker og Sondrup Plantage fra den 73 meter høje Blakshøj (5), der har en bronzealdergravhøj på toppen.

Alrø dæmning (parker før dæmning)

Fra pakhus til palæ

På den vestlige side af halvøen Jensnæs ligger det tidligere pakhus og vidner om ophævelsen af købstædernes monopol på handel. Det var kongerne, der tildelte købstadsrettigheder til byerne, og det betød, at bønderne kun måtte afsætte deres varer til købstadens købmænd. Strengt taget blev dette indført for, at kongen kunne kræve skat af bønderne og købmændene.

Fra 1600-tallet og helt frem til 1851 sørgede en konsumtionsbetjent i hver købstad for at opkræve afgiften. Men herefter dukkede der driftige handelsmænd op. De byggede pakhuse ved de danske kyster, og så begyndte de at handle med bøndernes varer. Til stor fortrydelse for de velaflagte købmænd i købstæderne. Der blev bygget pakhuse i Norsminde, Hou, Amstrup og Snaptun. Nærhed til søvejen var vigtig, landevejstransport var nemlig vanskelig og kostbar. Pakhusene i Norsminde og Amstrup blev (i 1854) bygget af købmændene Lisbjerg og Ree, men pakhuset ved Amstrup overlevede kun i 50 år. Da jernbanen mellem Horsens og Odder åbnede den 14. maj 1904, blev det langt lettere for bønderne at få deres varer transporteret til byernes slagterier og møllerier. Derfor lukkede pakhuset ved Amstrup. En tid var her købmandshandel og gæstgiveri, men i begyndelsen af 1900-tallet blev pakhuset solgt til fængselsvæsenet, som anvendte bygningerne til psykopatforvaring (som det hed dengang).

30. juni 2000 blev fængslet lukket. I dag er det i privat eje, og sporene efter det tidligere pakhuse er stort set fjernet. Selvom Kulturarvsstyrelsen og Århus Amt havde udpeget pakhuset som et bevaringsværdigt kulturminde, så blev det ombygget til palæ.

Jensnæs, træer

Dæmning

Historien om den 810 meter lange dæmning

Modsat mange af de omkringliggende øer, er Alrø ikke afhængig af færge for at komme til fastlandet

Hverken i 1875 eller 1895 var der blandt Alrøs befolkning interesse for at gøre øen landfast med en dæmning. Men i 1920'erne var alrøerne klar over, at der kunne være en meget stor økonomisk gevinst ved en dæmning.

De forudgående undersøgelser blev foretaget af ingeniør H.P. Meden fra København i 1928, og det er de gulede akter fra ingeniøren, bevaret af Tove og Hans Nielsen, der ligger til grund for denne artikel.

Smør og svin

I 1928 var der 280 beboere på øen, to købmænd, to fiskere og 50-60 landmænd. De vigtigste "udførselsprodukter" fra øen var

1600 slagtesvin! Transporten af dritler, svin m.m. foregik fra øens vestsids (ved molen) med en dampskibsroute. Fra nordsiden var der to forbindelser med fladbundede, små både – én til Skabslund og én til Amstrup Pakhus, der senere blev til Horsens Straffeanstalt, Kvindefængslet i Amstrup og i dag ejes bygningen af godsejeren fra Åkjær.

Endelig blev vadegrunden mellem Alrø og Gyllingnæs brugt som transportvej af de lokale. Strækningen mellem Alrø og Gyllingnæs er 1200 meter med en normal vandstand på cirka en halv meter. Ved højvande ændres vandstanden til 1,2 meter.

12 meter dyb udgravning

Undersøgelserne af bundforholdene ved dæmningen viste i 1928, at de øverste 4-5 meter var mudder og sand, men

derunder var der en endog meget fast lerbund. I fastlandssidens bakker blev der lavet en udgravning, som var 12 meter dyb. En del af det udgravede blev brugt som underlag for vejbanen.

Med i overvejelserne var anlæg af et rækværk langs dæmningen sider, men det blev droppet. Om det var p.g.a. prisen på 7000 kr. må stå hen i det uvisse. Arbejdet med dæmningen tog to år, og den 10. juni 1931 var der indvielse!

Alrø

Strevelshovedvej, frokost, se kvindefængslet

Sagnet om Alrune

Sagnet vil vide, at Alrø fik sit navn i vikingetiden, da høvdingen Hjarne regerede. Han boede på Hjarnes ø (Hjarnø), og da han ægtede pigen Alrune, forærede han hende Alrø (Alrunes ø). Senere fik parret drengen Lave, og han fik også sin egen ø, Endelave. Gode historier, men næppe med hold i virkeligheden....

Fakta:

- 160 beboere
- 7 km lang – 5 km bred
- 755 hektar
- Skolebus til Gylling og Odder

Alrø beboet siden stenalderen

Oldsagsfund af flint vidner om bebyggelse på Alrø siden stenalderen. I slutningen af det 16. århundrede ejede Kronen 20 fæstegårde på Alrø. Omkring 1628 blev øen hjemstøgt og udplyndret af den tyske Kejser Ferdinands tropper. I 1697 kom westphaleren Jost Rosenmejer til øen, en mand, som fik stor betydning for Alrø. I løbet af få år havde han erhvervet gårde og gårdparter i 15 ejendomme. Nogle af Jost Rosenmejers efterkommere er stadig bosiddende på øen - bl.a. familien Liboriussen, der driver en af øens nuværende store gårde, Hedegården.

I det 18. århundrede blev øens gårde selvejende. Jorderne blev dengang delt op i lange, smalle agre. Det meste af jorden blev dyrket i to år – første år med byg, andet år med havre, boghvede eller blandkorn. Efter dyrkning i to år lod man jorden hvile i to år – eller indtil jorden var beskaffen igen.

Der var 45 beboelser på øen i det 17. århundrede. I 1950 var der cirka 72 beboelser med omkring 300 indbyggere. I dag (2011) bor der 160 på Alrø.

Alrø Kirke

I tidens løb har mange takket klokken på Alrø for deres liv. Når tågen overraskede folk på isen – eller i båd – gelejdede aftenringningen de vildfåre i retning mod land.

Romansk kirke med to klokker

Alterstagerne er skænket i 1660 af folk, der var i havsnød og blev reddet af kirkeklokkernes ringen

Alrø Kirke, der ligger ved øens højeste punkt (14 meter), er en romansk kirke uden tårn (kullet), opført i det 14. århundrede. Kirken består af kor og skib i granit og munkesten. Koret har sen-gotisk hvælving, mens skibet har fladt loft.

Altartavlen er fra 1625. Det tog seks uger at lave altartavlen, som dengang kostede 7 daler, 1 mark og 4 skilling. Der er flere gravminder inde i kirken, og

i våbenhuset, der er i gotisk stil, er der ligsten af kalksten i gulvet. Alrø kirke deler i dag præst med Gylling.

Usædvanlig døbefont

Døbefontens alder kendes ikke, men der findes ikke lignende i landet. Den består af to store granitblokke, der er groft dekoreret med fire væsener, der sidder på hug med udadvendte fødder og nedrakte arme, der krydses med naboens. Figureernes hoveder er store og

runde med primitivt udhuggede øjne, næse og munde. Imellem væsenerne er der fire fugle. Der er tydelige spor af farvelægning. Det fortælles, at granitdøbefonten har været ude af brug i en årrække, og at den blev fundet som vandingstrug på marken, inden den kom tilbage til kirken.

Klokkerne

Alrø kirke var i mange år uheldig med sin klokke. Det fortælles, at en ny klokke fra Lübeck, der blev afskibet sammen med klokken til Glud, faldt i vandet i et uvejr. Den nye klokke klingede ikke smukt, som den i Glud, der kunne høres i klart vejr. Man sagde, at klokken i Glud "klagede for sin mage".

I 1949 var den kun 100 år gamle klokke revnet, og der blev bestilt en ny, som blev hængt op i kirkens vestgavl. Men heller ikke denne gang var Alrø heldig. Klokken klingede sært og ramlede under ringning ind i gavlen. Så 10 år efter blev der bestilt endnu en ny klokke fra England. Den blev hængt op i det sydvestlige hjørne af kirkegården i en ny klokkestabel. Så Alrø kirke har to klokker. Klokken på vestgavlen blev sidenhen stemt til den nye klokke, og ved højtidere og bryllup synger klokkerne duet.

Gamle ringetraditioner holdes i hævd. Ved dødsfald bliver der ringet i en time, selv om det blev forbudt ved reformationen i 1536.

Køer afgræsser strandengene

Et af de mange skønne syn, man møder på Alrø i sommerhalvåret, er græssende kreaturer. Det er Hedegaardens køer, der er så heldige at få lov til at græsse og søppe på Alrøs strandenge. Afgræsningen giver gode betingelser for fuglene.

Afgræsningen giver en langt mere righoldig natur med flere forskellige strandplanter, som igen tiltrækker flere fugle, oplyser Danmarks Naturfredningsforening (DN-Odder).

Dagsordenen for ordinær generalforsamling omfatter mindst følgende punkter:

1. Forpersonens beretning om det forgangne år og det besøgtede område
2. Kasserens beretning om foreningens økonomiske situation
3. Uddeling af FBDHNO-prisen - forestået af ceremonimesteren
4. Optagelse af nye medlemmer
5. Indkomne forslag

6. Valg af forperson, kasserer og ceremonimester
7. Valg af revisor - kandidater til denne post er medlemmernes dyr
8. Forslag til næste års besigtelsesområde
9. Eventuelt

5. Forslag til kommende ture

- Fyn
- Byvandring i århus
- Dybbøl/Als
- Mors

Kandidat: Morten, Rikke